

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2024. № 4.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.56>

УДК 336.74

О. Г. Миронов,

к. е. н, економічний дослідник, Неприбуткова організація

TonAI Foundation

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-3336-8922>

РИНОК КРИПТО І ЦИФРОВИХ АКТИВІВ УКРАЇНИ

О. Myronov,

PhD in Economics, Economic Researcher, NPO TonAI Foundation

UKRAINIAN CRYPTOCURRENCY AND DIGITAL ASSETS MARKET

Стаття присвячена аналізу ринку крипто та цифрових активів в Україні. Мета дослідження - всебічно проаналізувати поточний стан, динаміку розвитку та особливості цього сектору в контексті інтеграції України у світову цифрову економіку. Новизна теми полягає у систематичному аналізі актуального стану та прогнозованого розвитку ринку криптовалют та NFT в Україні, в контексті свіжих законодавчих змін та їхнього впливу на економіку країни. В ході наукового дослідження використовувалися методи аналізу даних, статистичного огляду та порівняльного аналізу. Досліджено динаміку та масштаби розвитку ринку криптовалют та інших цифрових активів в Україні, що підкреслюється

значним збільшенням обсягів торгівельних операцій та інвестицій. За даними дослідження, доходи від торгівлі криптовалютами очікуються зрости з 30,9 мільярдів доларів у 2023 році до 170 мільярдів доларів у 2028 році. Аналогічно, прогнозується збільшення ринку NFT з 1 мільярда до 8,4 мільярдів доларів за цей же період. Зростання загальної вартості ринку цифрових активів у країні з 31,9 мільярдів доларів до 178,4 мільярдів доларів свідчить про глибоку інтеграцію цифрових активів в економіку та про зростаючий інтерес громадян до таких інвестицій. Дослідження також висвітлює роль криптовалют у контексті гуманітарної кризи в Україні, де ці активи використовуються як інструменти для збору коштів на військові та гуманітарні потреби, що підтверджується збором понад 100 мільйонів доларів через криптогаманці. Це підкреслює потенціал цифрових активів як засобу державного фінансування та соціальної підтримки. Водночас, досліджено ризики, пов'язані з волатильністю та потенційними інвестиційними втратами, що можуть загрожувати фінансовій стабільності та економічній безпеці населення. Практичне значення дослідження полягає в розробці рекомендацій для збалансованого регулювання ринку, яке стимулюватиме інновації та захистить користувачів від фінансових ризиків.

This article is dedicated to the analysis of the cryptocurrency and digital assets market in Ukraine. The purpose of the study is to comprehensively analyze the current state, development dynamics, and features of this sector in the context of Ukraine's integration into the global digital economy. The novelty of the topic lies in the systematic analysis of the current state and projected development of the cryptocurrency and NFT market in Ukraine, in the context of recent legislative changes and their impact on the country's economy. During the scientific research, methods of data analysis, statistical review, and comparative analysis were used. The study explored the dynamics and scale of development of the cryptocurrency and other digital assets market in Ukraine, which is emphasized by a significant increase in trading volumes and

investments. According to the research data, revenues from cryptocurrency trading are expected to rise from \$30.9 billion in 2023 to \$170 billion in 2028. Similarly, the NFT market is projected to increase from \$1 billion to \$8.4 billion over the same period. The growth in the total value of the digital assets market in the country from \$31.9 billion to \$178.4 billion indicates deep integration of digital assets into the economy and the growing interest of citizens in such investments. The study also highlights the role of cryptocurrencies in the context of the humanitarian crisis in Ukraine, where these assets are used as tools for fundraising for military and humanitarian needs, confirmed by the collection of over \$100 million through crypto wallets. This underscores the potential of digital assets as a means of state financing and social support. At the same time, the study explored the risks associated with volatility and potential investment losses that could threaten the financial stability and economic security of the population. The practical significance of the research lies in the development of recommendations for balanced market regulation, which will stimulate innovation and protect users from financial risks.

Ключові слова: криптовалюти, цифрові активи, регулювання, інвестиції, волатильність.

Keywords: cryptocurrencies, digital assets, regulation, investments, volatility.

Постановка проблеми. Сучасний світ стоїть на порозі цифрової революції, в центрі якої — крипто і цифрові активи. Україна, країна з високим рівнем технологічної компетентності та інноваційного потенціалу, не залишається осторонь цих глобальних тенденцій. Впровадження криптовалют в українському суспільстві відбувається стрімко, з великою частиною населення, яка вже активно використовує цифрові активи як засіб інвестування, обігу та навіть повсякденних

розрахунків. Однак, активне залучення до криптовалют не лише символізує прогресивні зміни в економіці, але й несе з собою низку викликів. Волатильність криптовалют ставить користувачів перед ризиком значних фінансових втрат, а анонімність угод ускладнює моніторинг та прогнозування ринкових тенденцій. У цьому контексті, законодавче регулювання, прийняте в Україні, відкриває нові перспективи для бізнесу, надаючи податкові інструменти та правові рамки для захисту інвесторів і користувачів цифрових активів. Запровадження податкових регуляцій, згідно з Законом "Про віртуальні активи", створює фундамент для стабільного і збалансованого розвитку ринку, уможливорюючи прозору та відповідальну комерціалізацію криптовалют. Це забезпечує зростання довіри до цифрових активів, зміцнює фінансову інфраструктуру і підвищує рівень їх прийнятності в суспільстві.

Війна, що триває, змушує адаптуватися до нових реалій і знаходити нетрадиційні засоби для підтримки держави та її громадян. Криптовалюта в цьому аспекті стала не лише засобом збору коштів на військові потреби, а й символом глобальної солідарності та підтримки України з боку міжнародної спільноти. Використання криптовалют у волонтерських ініціативах свідчить про їх гнучкість та оперативність як засобу міжнародного фінансування. Так, за короткий період було зібрано значні суми, які стали важливим внеском у захист країни.

З урахуванням вищезазначеного, можна сказати, що ринок крипто і цифрових активів України перебуває на шляху стрімкого розвитку, що підкріплюється як внутрішньою, так і міжнародною підтримкою. Водночас, він вимагає уважного регулювання та обережного підходу до оцінки ризиків, пов'язаних із використанням цих новітніх фінансових інструментів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку ринку крипто і цифрових активів в Україні є досить добре висвітлене

вітчизняними дослідниками, що свідчить про високу актуальність та інтерес до цієї тематики. Значний вклад у розвиток даної теми внесли такі автори як В.І. Ерастов та Г.О. Гудзь [2], які аналізували основні тенденції та виклики крипторинку в Україні. Їхнє дослідження зосереджується на економічних аспектах та потенціалі цифрових активів як новітнього інструменту в економічній сфері. О. Тригуб та Д. Пасевич [4] розглядають міжнародний досвід регулювання крипторинку, що є важливим для розуміння, як Україна може адаптувати кращі практики та уникнути потенційних ризиків. В. Носов [3] зосереджує увагу на законодавчому регулюванні цифрових активів, підкреслюючи необхідність своєчасної адаптації українського законодавства до швидкозмінних умов цифрової економіки. До дослідження також була використана експертна література, така як звіти та аналітика від Chainalysis [1], ACC [5], CMS [6], Statista [7, 10] та TripleA [8], які надають цінні дані про криптовалютний ринок та його тенденції. Ці ресурси допомагають осмислити великий обсяг інформації, доступний для аналізу індустрії криптоактивів, і вони є невід'ємною частиною дослідження сучасних аспектів теми.

Попри достатню кількість літератури з даної теми, відчувається нестача систематизованого матеріалу з дослідження. Ця тема потребує комплексного підходу, оскільки криптоактиви постійно еволюціонують і змінюють економічний ландшафт. Важливо, що з різних методів наукового пізнання було проаналізовано, погруповано і систематизовано інформацію, що дозволило подати її у світлі дослідження ринку крипто та цифрових активів в Україні.

Формулювання цілей статті. Метою статті є всебічний аналіз ринку цифрових активів в Україні з метою визначення його поточного стану, динаміки розвитку та ідентифікації основних тенденцій та особливостей. Основними завданнями дослідження є: аналіз структури та

обсягу ринку цифрових активів в Україні, зокрема криптовалют і NFT; оцінка ринкових тенденцій; визначення ролі криптоактивів в економіці України, з особливим акцентом на їх використання під час воєнного стану; аналіз законодавчого регулювання криптовалют, включаючи фіскальні аспекти, правові механізми захисту інвесторів та користувачів.

Виклад основного матеріалу. Розвиток цифрових технологій стимулював створення нових видів активів, які не мають фізичної форми, але існують завдяки сучасним інформаційним технологіям та володіють майновою цінністю, важливою для учасників ринку.

Криптоактиви формуються як унікальні цифрові коди через технологію блокчейн, що реєструє власників та всі транзакції з ними. Ці активи мають мало чого спільного з традиційними валютами, оскільки вони не визнані як валюта за законодавством, тому використання терміну «криптоактиви» допомагає уникнути юридичних невідповідностей. Криптоактиви діляться на:

- криптовалют, що використовуються для платежів та обігу валюти на власних блокчейн-платформах,
- криптотокени, що представляють собою вартісні одиниці в рамках вже існуючих блокчейн-систем. Криптотокени можуть виконувати функції платіжних, утилітарних або токенизованих активів, які відображають зобов'язання або володіють ціннісними паперами та деривативами [4].

Законодавче регулювання в Україні класифікує цифрові або віртуальні активи на дві основні категорії: забезпечені та незабезпечені. Незабезпечені віртуальні активи не пов'язані з конкретними правами власності та відображають лише ринкову вартість, яка формується попитом, пропозицією та довірою до активу. Яскравим прикладом незабезпечених віртуальних активів є Bitcoin, вартість якого не закріплена за жодною матеріальною річчю. Забезпечені віртуальні активи, навпаки,

мають визначену вартість, оскільки засвідчують конкретні права власності на матеріальні чи нематеріальні об'єкти. Такі активи надають власникам право вимагати певні майнові чи немайнові активи. Вартість забезпечених віртуальних активів прямо визначається активами, що їх підтримують, такими як рухоме або нерухоме майно, або майнові права [5].

Для регулювання руху крипто та цифрових активів в Україні та підтримки законного використання таких активів, Верховна Рада прийняла Закон «Про віртуальні активи». Попри те, що для повноцінного використання криптоактивів як альтернативи традиційним валютам необхідно ввести відповідні виконавчі норми, Україна вже застосовує ці активи для фінансування національної оборони та гуманітарних ініціатив в умовах військового конфлікту.

Закон № 2074-IX був остаточно ухвалений 17 березня 2022 року, вступивши в силу з моменту прийняття змін до Податкового кодексу. Це законодавство дозволило регулювати діяльність на ринку віртуальних активів, забезпечуючи юридичний захист учасників ринку і можливість банківських операцій для власників та трейдерів криптовалют [6].

Основні аспекти нового законопроекту щодо регулювання крипторинку включають наступне:

- Національний банк України (НБУ) та Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) будуть виступати регуляторами цієї сфери.
- Криптовалюти буде поділено на три категорії: токени електронних грошей, токени, що забезпечені активами, та інші віртуальні активи.
- Лише юридичні особи, зареєстровані в НКЦПФР, матимуть право на емісію віртуальних активів.

- Доходи від криптоактивів підлягатимуть оподаткуванню за ставкою 18% плюс військовий збір у 1,5%. Податок у розмірі 19,5% стягуватиметься лише з чистого прибутку [3].

Одним з основних напрямків у прийнятті цього закону було виведення ринку віртуальних активів з тіньової економіки, надання йому офіційного статусу і відкриття нових можливостей для розвитку технологічних інновацій. Так, криптобіржі зможуть легалізувати свою діяльність в країні, а українці — отримувати юридично захищені послуги, пов'язані з криптовалютами [6].

Серед відомих і надійних бірж, що займаються обміном криптоактивами, можна виділити Binance, Coinbase, Kraken, KuCoin, Gate.io, ByBit, Bitfinex, Bitstamp, і Huobi. В Україні також існують власні біржі, наприклад, KUNA, WhiteBIT, BTC TRADE UA та QMALL, серед яких WhiteBIT вирізняється найбільшим добовим обсягом торгів та широким асортиментом функцій [2].

Крім бірж, існують онлайн-обмінники, список яких не є вичерпним. Особливу роль у ринку відіграють майнери, частку яких складно оцінити, оскільки криптовалюти, які вони добувають, миттєво інтегруються у глобальний ринок без географічних обмежень. За оцінками експертів, український сегмент майнінгу може оцінюватися в понад 100 мільйонів доларів США [2], однак дані цифри неможливо перевірити через анонімність користувачів. Натомість дохід від торгівлі криптовалютою в українському сегменті оцінюється в 2024 році в 65,5 млн грн.

Україна, зокрема, демонструє високий рівень цифрової обізнаності населення та активне використання цих активів, займаючи третє місце за глобальним індексом використання криптоактивів у 2022 році з оцінкою 0.694 [6].

Аналізуючи стан ринку криптовалют в Україні, можна спостерігати значне зростання за останні роки. (Табл.1).

**Таблиця 1. Дохід Українців від цифрових активів: криптовалюти та
токенів, млн дол. США**

<i>Вид активу</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>	<i>2025</i>	<i>2026</i>	<i>2027</i>	<i>2028</i>
<i>Cryptocurrency</i>	30,9	65,5	107,4	137,9	154	170
<i>NFT</i>	1	2,6	4,9	6,7	7,5	8,4
<i>Всього</i>	31,9	68,1	112,3	144,6	161,5	178,4

Примітка: систематизовано автором [7,10]

Вартість криптовалютного ринку у 2023 році становила 30,9 мільярдів доларів, і очікується, що до 2028 року вона зросте до 170 мільярдів доларів. Такий прогнозний ріст свідчить про активне прийняття криптовалют і збільшення інтересу до них в українському суспільстві (рис.1).

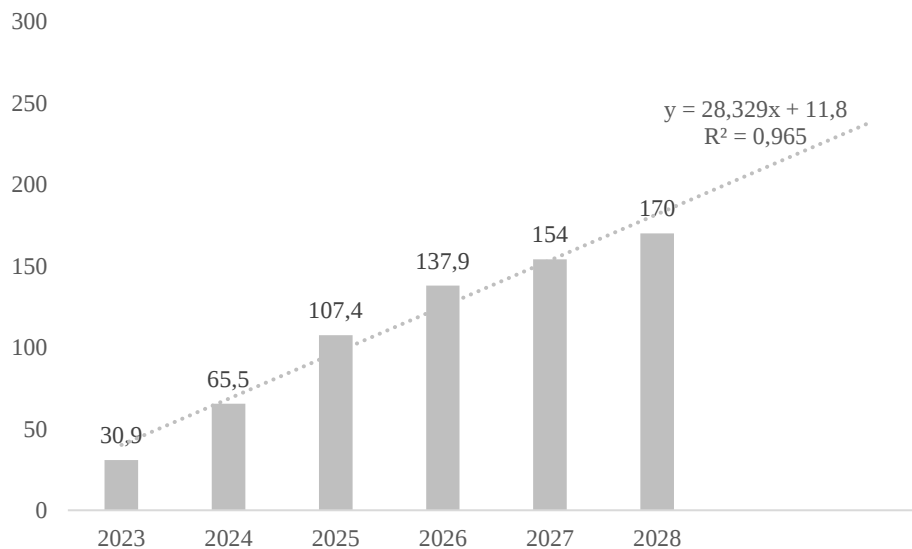

Рис.1. Дохід українців від торгівлі криптовалютою, млн дол. США [7]

Також увага до невзаємозамінних токенів (NFT) зросла, починаючи з 1 мільярда доларів у 2023 році і передбачається, що вона досягне 8,4 мільярдів доларів до 2028 року. Загальна вартість ринку, включаючи криптовалюти та NFT, становила 31,9 мільярдів доларів у 2023 році і очікується її зростання до 178,4 мільярдів доларів у 2028 році (рис.2).

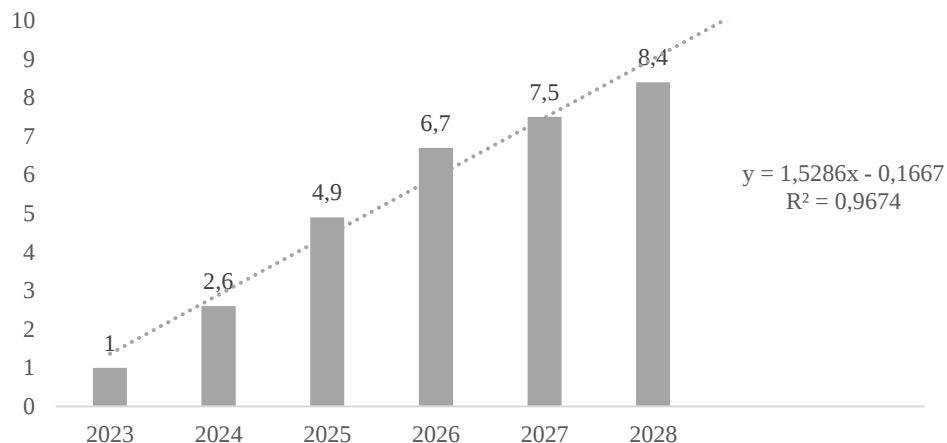

Рис.2. Дохід українців від торгівлі NTF, млн дол. США [10]

Інтерес до криптовалют серед українців та їхня активна участь у цифровій економіці є відображенням бажання країни розвивати новітні технології та інновації. Це стимулює інтеграцію України у світову фінансову систему та залучення інвестицій. Огляд володіння криптовалютами по світу показує, що інтерес до них найбільший у країнах, які стикаються з економічними викликами, такими як В'єтнам, Китай, а також країни з високим рівнем економічної невизначеності або інфляції, як Нігерія та Венесуела (рис.3).

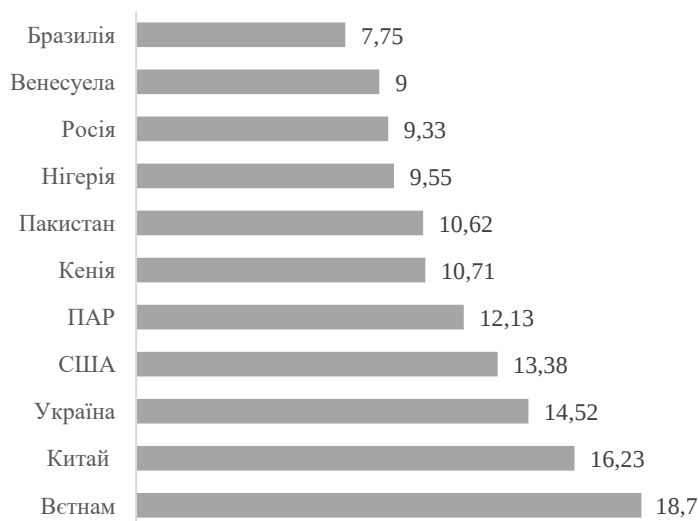

Рис.3. Відсоток населення, що володіє криптовалютою

Примітка: систематизовано автором на основі [8]

Цей інтерес може бути двояким. З одного боку, криптовалюта надає людям у бідних країнах можливість до фінансової незалежності, доступу до глобальних ринків та варіантів заробітку, недоступних через традиційні фінансові системи. З іншого боку, висока волатильність криптовалют і ризик втрати інвестицій можуть становити значну загрозу для фінансової стабільності цих осіб та для економік цих країн загалом.

Що стосується безпосередньо вибору українців, то популярність використання криптовалют зросла внаслідок війни, що пов'язано в першу чергу зі зборами коштів на військові та гуманітарні потреби. Вже у перший день після запуску криптогаманців від Мінцифри для підтримки армії було зібрано понад 7 мільйонів доларів. За пів року такі збори перевищили 135 мільйонів доларів. Також відбувся значний внесок від творців цифрового мистецтва, які збирали кошти через продаж NFT.

Сьогодні в Україні криптоактиви є частиною економічної системи і використовуються для повсякденних платежів у різних сферах. Це показує, що ігнорування криптоактивів на законодавчому рівні може обмежити їх розвиток і створити ризики для ринку [2].

У світлі великої гуманітарної кризи в Україні, криптовалюти та інші цифрові активи відіграють важливу роль. Невдовзі після початку війни, українські офіційні особи опублікували в Twitter адреси криптогаманців, за допомогою яких вдалося зібрати понад 100 мільйонів доларів на військові потреби, включно з бронежилетами, харчуванням та медикаментами. У відповідь на зростаючу роль кriptи, 16 березня Україна прийняла законодавство, що легалізує та регулює використання криптовалют під контролем Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

На ринку також активізувалися недержавні організації, які займаються збором коштів для армії та наданням допомоги голодним. Одна з таких організацій, UkraineDAO, використовує децентралізовані

методи для збору криптовалют, які йдуть на закупівлю їжі та інших необхідних ресурсів. Наприклад, Фонд Unchain зібрав понад 6,9 мільйонів доларів для підтримки переміщених осіб, що включає житло, транспорт, харчування та медичні потреби, та розробляє крипто-банкоматну картку для зручності цих осіб.

Токени невзаємозамінних активів (NFT) також стали частиною гуманітарної відповіді, де такі ініціативи як UkraineDAO зібрали значні суми, включно з 6 мільйонами доларів від продажу NFT у вигляді українського прапора. Інші артисти та організації також використовують NFT для збору коштів, розміщуючи їх на платформах типу OpenSea. Одним з ключових проєктів є «Метаісторія музею війни», який має на меті зберегти пам'ять про війну та залучити фінансування для військових потреб [9].

Криза в Україні підкреслила потенціал криптовалют та NFT як інструментів глобальної реакції на надзвичайні ситуації, а також їхню роль у майбутньому цифрових фінансів, що відзначено в різних доповідях та аналізах, зокрема в листі акціонерам від Ларрі Фінка з BlackRock, який вказує на можливе прискорення використання цифрових валют внаслідок війни [9].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

У контексті розвитку цифрових технологій можна засвідчити, що Україна активно інтегрується до світової спільноти. Це засвідчується як прийняттям Закону "Про віртуальні активи", так і активним використанням криптовалют та розвитком власної інфраструктури криптобірж. Дослідження ринку криптовалют в Україні відображає стрімкий розвиток цієї сфери, що підтверджується вражаючим прогнозованим збільшенням доходів від торгівлі криптовалютами з 30,9 мільярдів доларів у 2023 році до 170 мільярдів доларів у 2028 році. Аналогічно, ринок NFT показує тенденцію зростання з 1 мільярда до 8,4

мільярдів доларів протягом того ж періоду. Загальне зростання вартості ринку цифрових активів в країні, яке очікується збільшити з 31,9 мільярдів доларів до 178,4 мільярдів доларів, свідчить про глибоке впровадження цифрових активів у економіку України та про зростаючий інтерес населення до цього виду активів. Це збільшення також ілюструє більший інтерес до криптовалют у країнах з нестабільною економікою, де криптовалюти можуть запропонувати альтернативний шлях до фінансової незалежності та входу на глобальний ринок, оминаючи традиційні фінансові системи. Однак, необхідно підкреслити ризики, асоційовані з високою волатильністю та потенційними втратами інвестицій, які можуть нести загрозу економічній безпеці населення та стабільності фінансової системи країни. Враховуючи ці аспекти, зростання ринку криптовалют в Україні вимагає виваженого підходу до регулювання та освітніх ініціатив, спрямованих на підвищення обізнаності населення щодо безпечного використання цифрових активів.

Література

1. The 2022 Global Cryptocurrency Adoption Index. Chainalysis, 2022. URL: <https://blog.chainalysis.com/reports/2022-global-crypto-adoption-index>
2. Ерастов В.І., Гудзь Г.О. Ринок криптоактивів в Україні: тенденції сучасності. Економіка та суспільство, 2023, №50, DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-1>
3. Носов В. Регулювання цифрових активів: як не прогавити шанс на розвиток. Економічна правда, 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/07/28/702698/>
4. Тригуб О., Пасевич Д. Міжнародний досвід створення системи регулювання ринку криптоактивів. КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, 2018, С. 86-89.

5. Cryptoassets in Ukraine – an Opportunity or Utopia? ACC, 2024.
URL: <https://chamber.ua/news/cryptoassets-in-ukraine-an-opportunity-or-utopia/>
6. Crypto Assets Legalised in Ukraine. CMS, 2022. URL: <https://cms.law/en/ukr/publication/crypto-assets-legalised-in-ukraine>
7. Cryptocurrencies - Ukraine: Revenue. Statista, 2024. URL: <https://www.statista.com/outlook/fmo/digital-assets/cryptocurrencies/ukraine>
8. Global Cryptocurrency Ownership Data 2023. TripleA, 2023.
URL: <https://triple-a.io/crypto-ownershipdata>
9. Hammer S. The Significance of Digital Assets in the Ukraine Crisis. The Global Order After Russia's Invasion of Ukraine, Spring 2022.
URL: <https://global.upenn.edu/sites/default/files/perry-world-house/hammerukrainethoughtpiece.pdf>
10. NFT - Ukraine. Statista, 2024. URL: <https://www.statista.com/outlook/fmo/digital-assets/nft/ukraine#revenue>

References

1. Chainalysis (2022), “The 2022 Global Cryptocurrency Adoption Index”, available at: <https://blog.chainalysis.com/reports/2022-global-crypto-adoption-index> (Accessed 10 April 2024).
2. Erastov, V.I. and Hudz, G.O. (2023), “Cryptoassets market in Ukraine: trends of our time”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 50, available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-1> (Accessed 8 April 2024).
3. Nosov, V. (2024), “Regulation of digital assets: how not to miss the chance for development”, *Ekonomichna pravda*, available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/07/28/702698/> (Accessed 10 April 2024).
4. Tryhub, O. And Pasevych, D. (2018), *Mizhnarodnyj dosvid stvorennia systemy rehuliuвання rynku kryptoaktyviv* [International experience

in creating a system for regulating the cryptocurrency market], *KNEU im. Vadyma Het'mana*, Kyiv, Ukraine, pp.86-89.

5. ACC. (2024), “Cryptoassets in Ukraine – an Opportunity or Utopia?”, available at: <https://chamber.ua/news/cryptoassets-in-ukraine-an-opportunity-or-utopia/> (Accessed 10 April 2024).

6. CMS. (2022), “Crypto Assets Legalised in Ukraine”, available at: <https://cms.law/en/ukr/publication/crypto-assets-legalised-in-ukraine> (Accessed 9 April 2024).

7. Statista. (2024), “Cryptocurrencies - Ukraine: Revenue”, available at: <https://www.statista.com/outlook/fmo/digital-assets/cryptocurrencies/ukraine> (Accessed 7 April 2024).

8. TripleA. (2023), “Global Cryptocurrency Ownership Data 2023” available at: <https://triple-a.io/crypto-ownershipdata> (Accessed 10 April 2024).

9. Hammer, S. (2022), “The Significance of Digital Assets in the Ukraine Crisis. The Global Order After Russia’s Invasion of Ukraine”, available at: <https://global.upenn.edu/sites/default/files/perry-world-house/hammerukrainethoughtpiece.pdf> (Accessed 10 April 2024).

10. Statista. (2024), “NFT – Ukraine”, available at: <https://www.statista.com/outlook/fmo/digital-assets/nft/ukraine#revenue> (Accessed 8 April 2024).

Стаття надійшла до редакції 15.04.2024 р.